

**MAHARASHTRA
EPITOME OF AGRICULTURE**

1984-85

G.I.P.E.

कृषिविषयक संक्षिप्त माहिती

१९८४-८५

Epitome of Agriculture
in Maharashtra
1984-85

प्रस्तावना

वार्षिक ऋतू व पीके अहवालाबरोबरच कृषि विभागाद्वारे गेल्या दोन वर्षांपासून महाराष्ट्र राज्यातील “कृषिविषयक संक्षिप्त माहितीचे” पुस्तक प्रसिद्ध करण्यात येत आहे. कृषिविषयक सांख्यिकी माहिती भारतातील सर्व तुलनात्मक आकडेवारीसह सुटसुटीत असलेले हे पुस्तक उत्तम प्रतिसादात्मक उत्तेजन देणारे असून ते आता अद्यावत करण्यात आले आहे. प्रमुख पिकांच्या जिल्हावार उत्पन्नाची माहिती यात समाविष्ट करण्यात आली आहे; कारण त्यामुळे निरनिराळ्या जिल्हातील उत्पादकतेचे तुलनात्मक चित्र, ओझरती नजर फिरविल्यास दृष्टोत्पत्तीस येते. मी आशा करतो की, हे सुटसुटीत पुस्तक उपयुक्त ठरेल.

मंत्रालय विस्तार,
मुंबई-४०० ०३२.
१० ऑगस्ट १९८४. }

के. राजन,
सचिव (कृषि),
कृषि व सहकार विभाग.

PREFACE

In addition to publishing annually Season and Crop Report, the Department of Agriculture brought out from 2 years a handy volume giving statistical information relating to salient features of agriculture in the State as contrasted with all India figures called the 'Epitome of Agriculture in Maharashtra'. Response to this handy volume has been very encouraging. This has been updated now. Districtwise information on yields of major crops have also been included, so that a comparative picture of productivity in different districts can be seen at a glance. I hope this handy volume will be found to be useful.

Mantralaya Annexe, }
Bombay-400 032. }
10th August 1984. }

K. Rajan
Secretary to the Government (Agriculture),
Agriculture and Co-operative Department.

अनुक्रमणिका

अ. नं.	तपशील	पृष्ठ
१	महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गीकरण (नकाशासहीत)	१४
२	सन १९७८-७९ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण बागाईत व एकूण क्षेत्र आणि दुसोटा क्षेत्र.	१८
३	वह्ती खातेदारांची संख्या व वह्तीचे क्षेत्र-महाराष्ट्र राज्य (कृषि गणना १९७६-७७) (नकाशासहीत)	२५
४	महाराष्ट्र राज्यातील निरनिराळ्या प्रकारांसाठी उपयोगात आणलेल्या विहिरींची संख्या (नकाशासहीत)	२७
५	महाराष्ट्र राज्यातील जलसिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ बागाईत क्षेत्र व एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८१-८२	२८
६	महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८२-८३	३२
७	भारतातील परिस्थितीशी तुलना करता महाराष्ट्रातील रासायनिक खतांचा वापर (नकाशासहीत)	३८
८	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९५९-६०	४०
९	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९५९-६०	४२
१०	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९५९-६०	४४
११	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८२-८३	४६
१२	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८२-८३	५८

CONTENTS

Sr. No.	Particulars	Page
1	Land use classification of Maharashtra (with chart)	15
2	Districtwise Geographical area and net and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1978-79.	19
3	Number and Area of Operational holdings Maharashtra State 1976-77 Agricultural Census (with chart)	25
4	Number of wells used for different purposes in Maharashtra State (with chart)	27
5	Net area irrigated by different Sources and gross area irrigated in Maharashtra State from 1960-61 to 1980-81.	29
6	Irrigated area under principal crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1982-83	33
7	Fertiliser consumption in Maharashtra as compared to India (with chart)	39
8	<i>Area of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1959-60	41
9	<i>Production of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1959-60	43
10	<i>Average yield of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1959-60	45
11	<i>Area under principal crops</i> in Maharashtra State 1960-61 to 1982-83	47
12	<i>Production of principal crops</i> in Maharashtra State 1960-61 to 1982-83	59

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
१३	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९६०-६१ ते १९८२-८३..	७०
१४	महाराष्ट्र राज्यांतील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८०-८१ ते १९८३-८४	७८
१५	तांदूळाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१०८
१६	खरीप ज्वारीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११०
१७	रबी ज्वारीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१११
१८	बाजरीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११२
१९	गव्हाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११३
२०	एकूण तृण धान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन (नकाशासहीत)	११५
२१	तुरीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११६
२२	हरभऱ्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११७
२३	उडीदांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११८
२४	मुगाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११९
२५	एकूण कडधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन (नकाशासहीत)	१२१
२६	एकूण अन्नधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन (नकाशासहीत)	१२३

Sr. No.	Particulars	Page
13	<i>Average yield of principal crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1982-83</i>	71
14	Districtwise average yield of principal crops in Maharashtra State 1980-81 to 1983-84	79
15	Area, average yield and production of <i>Rice</i>	108
16	Area, average yield and production of <i>Kh. Jowar</i>	110
17	Area, average yield and production of <i>Rabi Jowar</i>	111
18	Area, average yield and production of <i>Bajra</i>	112
19	Area, average yield and production of <i>Wheat</i>	113
20	Area, average yield and production of <i>total cereals</i> (with chart)	115
21	Area, average yield and production of <i>Tur</i>	116
22	Area, average yield and production of <i>Gram</i>	117
23	Area, average yield and production of <i>Udid</i>	118
24	Area, average yield and production of <i>Mung</i>	119
25	Area, average yield and production of <i>total Pulses</i> (with chart)	121
26	Area, average yield and production of <i>total foodgrains</i> (with chart)	123

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
२७	कापसाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२४
२८	उसाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२५
२९	भुईमुगाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२६
३०	तीळ, जवस, करडई व सूर्यफुलांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२७
३१	एकूण तेलबियांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन (नकाशासहीत)	१३१
३२	महाराष्ट्रातील संकरीत आणि अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जातींची व्याप्ती	१३२
३३	महाराष्ट्रातील प्रमुख फळे आणि भाजीपाला क्षेत्र	१३४
३४	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या क्षेत्राचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१३८
३५	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या उत्पादनाचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१४६
३६	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या सरासरी उत्पन्नाचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१५४
३७	महाराष्ट्रातील यंत्रसामग्री व अवजारे	१६२
३८	मृद संधारण कार्यक्रम-वर्षानिहाय साध्य (नकाशासहीत)	१६५
३९	आयाकट विकासाचा भूविकास कार्यक्रम-वर्षानिहाय साध्य (नकाशासहीत)	१६७

Sr. No.	Particulars	Page
27	Area, average yield and production of <i>cotton</i>	124
28	Area, average yield and production of <i>Sugarcane</i>	125
29	Area, average yield and production of <i>Groundnut</i>	126
30	Area, average yield and production of <i>Sesamum, Linseed, Safflower, Sunflower</i>	127
31	Area, average yield and production of <i>total Oilseeds</i> (with chart)	131
32	Coverage under Hybrid and High yielding varieties in Maharashtra	133
33	Area under major <i>fruits and Vegetables</i> in Maharashtra	135
34	Comparative Index number of <i>area</i> in Maharashtra vis-a-vis All India	139
35	Comparative Index number of <i>production</i> in M. S. vis-a-vis All India	147
36	Comparative Index number of <i>average yield</i> in M. S. vis-a-vis All India	155
37	Machinery and implements in Maharashtra	163
38	Soil conservation Programme—yearwise Achievement (with chart)	165
39	Land Development Programme under Ayacut Development—yearwise Achievement (with chart)	167